

تاریخچه صنعت چاپ

چاپ به معنی انتقال یک مطلب (متن نوشته شده، حروف، عکس، طرح، نقش و...) روی حامل چاپ یعنی سطح چاپ شونده و نیز تکثیر آن به تعداد است. واژه چاپ و صورت قدیمی‌تر آن «چاپ» را برگرفته از واژه مغولی چاو دانسته‌اند که به معنای «فشردن سطحی بر سطح دیگر» است. چاپ در لغت به معنای نقش، اثر، مهر و نشان آمده است و در متون مختلف کلمات طبع و باسمه به‌عنوان مترادف آن به‌کاررفته است.

چاپخانه نیز در لغت به معنای محل چاپ کردن و در متون مختلف کلمات مطبعه، دارالطباعه و باسمه خانه به‌عنوان مترادف آن به‌کاررفته است. چاپخانه مؤسسه یا کارگاهی است که از عهده‌ی انجام کارهای چاپی بر روی کاغذ و سایر اشیاء از طریق انواع چاپ برآید و به تعبیری دیگر، محلی است که چاپ کتاب، نشریات، و هرگونه امور چاپی مانند آن در آنجا انجام می‌گیرد. امروزه، چاپ به‌عنوان یک فرایند انبوه صنعتی در نظر گرفته می‌شود که بخش اساسی صنعت نشر و بخش مهمی از فعالیت‌های اداری و تبلیغاتی را شامل می‌شود.

در ادامه پیدایش و پیشرفت هنر و صنعت چاپ را در برخی از نقاط مهم و تأثیرگذار جهان برای شما بازگو می‌کنم.

اختراع چاپ در چین

تاریخچه صنعت چاپ دارای مراحل و تحولات گسترده‌ای است که از قرون وسطی تا به امروز ادامه داشته است. چاپ دستی در چین با استفاده از قالب‌های چوبی برای چاپ روی پارچه و کاغذ شروع شد. این روش در سده‌های میانی در چین به ویژه برای چاپ کتاب و سایر متون استفاده می‌شد و تکنیک‌های آن به تدریج به کشورهای دیگر آسیا مانند کره و ژاپن گسترش یافت.

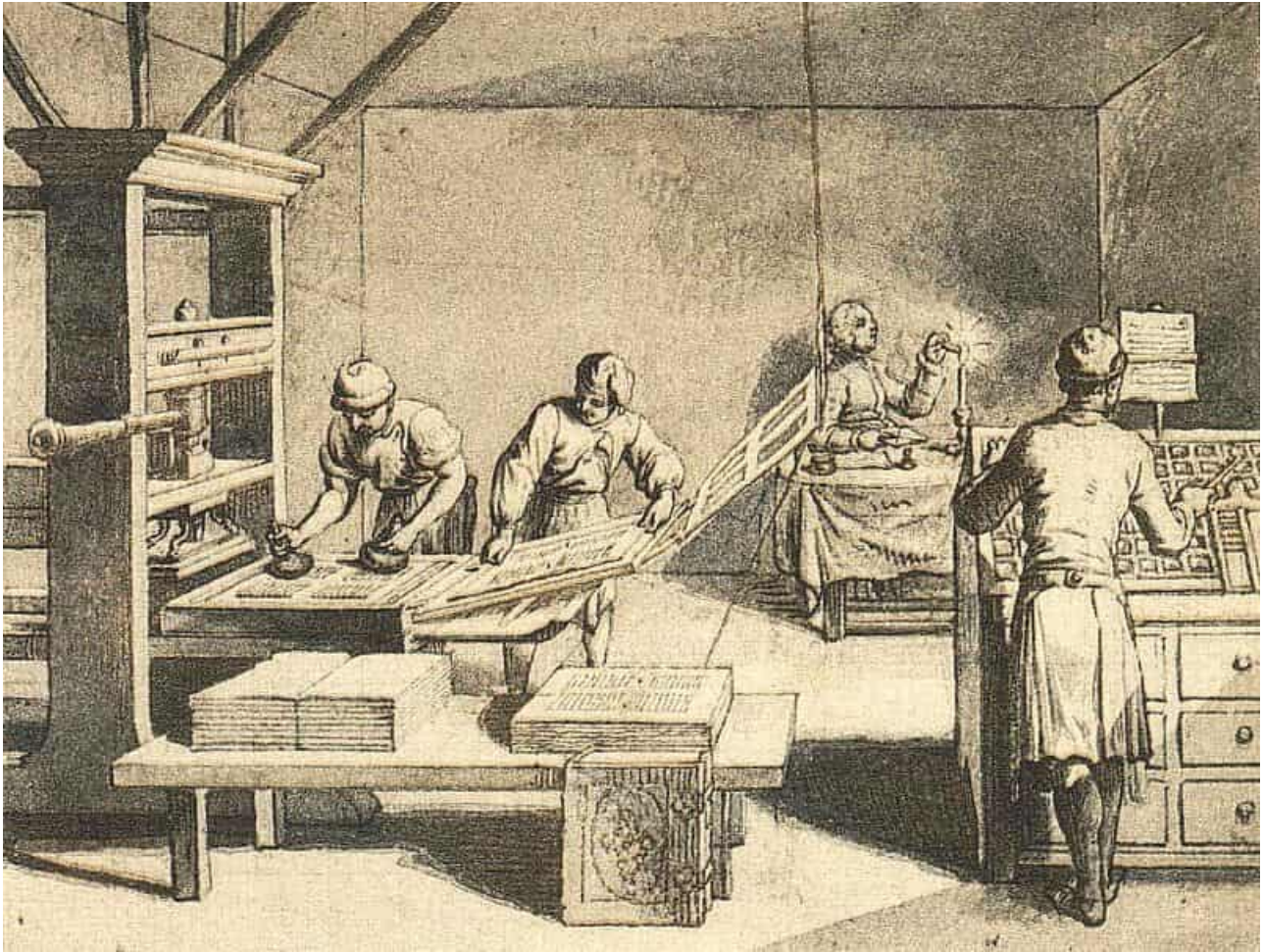
در دوران حکومت سلسله تانگ در چین، قدیمی‌ترین نمونه‌های صنعت چاپ دیده شده است. در این دوره، نقش‌ها بر روی صفحه‌ای چوبی حکاکی و بعد بر روی پارچه چاپ می‌شد. اولین اشاره به چاپ، یک فرمان حکومتی چینی است که در آن، دستور می‌دهد تصاویر و متون بودایی را چاپ کنند. این متون را اول بر قطعه‌ای کاغذ نازک می‌نوشتند و بعد آن را بر صفحه‌ای چوبی می‌چسباندند و متن را بر روی چوب حکاکی می‌کردند تا یک «زینک» چوبی بسازند و از آن برای چاپ متن استفاده کنند. این شیوه زمان زیادی می‌برد، چراکه هر صفحه از کتاب باید بر یک صفحه‌ی چوبی جداگانه حکاکی می‌شد. قدیمی‌ترین کتاب چاپی که تاکنون پیداشده است، یک متن مذهبی بودایی است که در سال ۸۶۸ چاپ شده است.

انقلاب گوتنبرگ

یوهانس گوتنبرگ، اهل آلمان، در دهه ۱۴۴۰ میلادی ماشین چاپ با قالب‌های متحرک فلزی را ابداع کرد. این ابداع انقلابی در تولید کتاب‌ها ایجاد کرد، زیرا امکان چاپ سریع‌تر و ارزان‌تر نسخه‌های متعدد را فراهم آورد. اصلی‌ترین دستاورد گوتنبرگ، چاپ نخستین نسخه‌های کتاب مقدس بود که امکان دسترسی وسیع‌تر به متون و دانش را فراهم کرد و به گسترش سواد دانش در سراسر اروپا کمک شایانی نمود. یوهانس گوتنبرگ به ایده‌ی چاپ متحرک تحقق بخشید. وی در کارگاهش فناوری ساخت ورق، جوهر با پایه‌ی روغنی و پرس را برای چاپ کتاب گرد هم آورد و دستگاه چاپ را اختراع کرد. درواقع او فن‌آوری‌هایی را که سال‌ها قبل برایشان فکر و تلاش شده بود، به ثمر رساند.

گوتنبرگ، چاپگر آلمانی، نخستین کسی بود که برای هر حرف، قطعه فلزی جداگانه‌ای در نظر گرفت. وی قطعه‌ها را برای ترکیب کلمات مناسب کنار هم قرارداد، بر آن‌ها مرکب مالید، و بر ورق‌های کاغذ فشرده و به این ترتیب چاپ نوین را ایجاد کرد. وی حروف را ابتدا از جنس چوب، سپس از سرب، و بعدها از آلیاژ سرب، قلع و فلزات دیگر ساخت. گوتنبرگ روزانه بین ۳۰۰ تا ۵۰۰ برگ چاپ می‌کرد. در نیم‌قرن نخست پس از کار گوتنبرگ، حدود چهار هزار کتاب به چاپ رسید.

همچنین شخصی به نام آلویز سنفلدر اتریشی چاپ سنگی را برای تکثیر ورقه‌های موسیقی ابداع کرد و از آن به‌عنوان جایگزینی برای سیاه‌قلم کاری استفاده کرد. در این شیوه روش کار این‌گونه بود که قسمت‌هایی را که نمی‌خواستند چاپ شود، روی سنگ مرطوب می‌کردند و در نتیجه مرکب چاپ که چرب است به آن قسمت‌ها نمی‌چسبید و قسمت‌های خشک مرکب را جذب می‌کردند. همین شیوه چاپ بود که بعدها به اختراع چاپ افست منجر گردید.

توسعه تکنیک های چاپ

طی قرن‌ها، تکنیک‌های چاپ تکامل یافت. چاپ لیتوگرافی که در قرن ۱۸ میلادی ابداع شد، امکان چاپ روی سنگ را فراهم آورد و بعدها به چاپ افست تبدیل شد که امروزه یکی از متداول‌ترین روش‌های چاپ است. در قرن ۱۹، چاپ روتاری که در آن استوانه‌های چاپ دورانی مورد استفاده قرار می‌گرفت، سرعت و کارایی چاپ را به شدت افزایش داد.

دوران مدرن

در قرن ۲۰ و ۲۱، پیشرفت‌های فناوری مانند چاپ دیجیتال و افست دیجیتال امکان چاپ سریع و کم هزینه‌تر را حتی برای تیراژهای کوچک فراهم آورد. این فناوری‌ها انقلابی در صنعت نشر و بازاریابی ایجاد کردند، به طوری که تقریباً هر کسی می‌تواند محتوا را به صورت شخصی‌سازی شده چاپ و منتشر کند. تاریخچه چاپ نشان‌دهنده تحولی است که از دستی به مکانیزه و سپس دیجیتال تغییر کرده است و هر مرحله از توسعه آن تأثیرات عمیقی بر جوامع بشری داشته است. این پیشرفت‌ها به طور مداوم چگونگی تولید و توزیع اطلاعات را دگرگون ساخته‌اند.

ورود صنعت چاپ به ایران

درباره شروع چاپ سنگی در ایران روایات متعددی وجود دارد، اما روایت قوی‌تر این است که چاپ سنگی را برای نخستین بار میرزا صالح شیرازی در تبریز راه‌اندازی کرد. میرزا صالح که از سوی دولت ایران برای فراگیری هنرهای جدید به اروپا رفته بود، در بازگشت یک **دستگاه چاپ سنگی** با خود به تبریز آورد. چاپخانه‌های سنگی در مدت کوتاهی در تهران، اصفهان و سپس سایر شهرهای ایران تأسیس شد و بیش از ۵۰ سال تنها روش چاپ در ایران بود و تا اواخر دوره قاجار، هر چه در ایران چاپ می‌شد، به روش چاپ سنگی بود. البته قبل از ورود چاپ سنگی، چاپ سربی در ایران مورد استفاده قرار می‌گرفت که به علت هزینه و زحمت زیاد پس از مدتی استفاده از چاپ سنگی ارجحیت پیدا کرده و چاپ سربی کنار گذاشته شد. اولین چاپخانه بروش حروفچینی (چاپخانه حروفی) در اواخر دهه ۱۲۷۰، توسط یوسف اعتصامی (اعتصام‌الملک آشتیانی پدر پروین اعتصامی) در تبریز برپا شد.

صنعت چاپ از زمره صنایعی است که وجود آن‌ها بستگی زیادی به میزان پیشرفت فرهنگ و دانش جامعه دارد. هرچه جوامع از نظر علوم و فنون و پیشرفته‌ای اجتماعی به دستاوردهای تازه‌تری برسند، به همان نسبت نیاز آن‌ها به صنعت چاپ بیشتر می‌شود. به همین دلیل است که سرعت پیشرفت و تغییرات در **صنعت چاپ** تقریباً به‌روز رسیده است و هرروز در این صنعت پدیده تازه‌ای به خدمت گرفته می‌شود.

